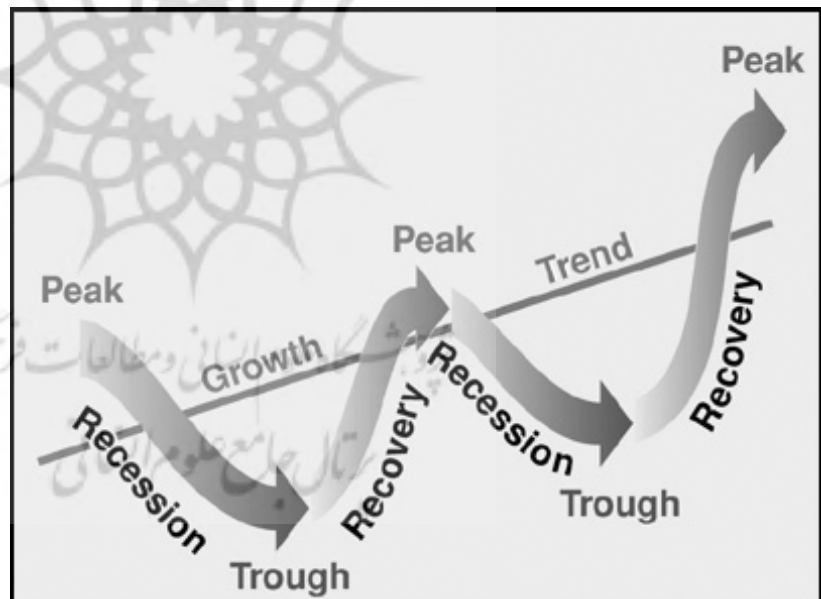

تحلیل سیکل‌های تجاری در ایران

دکتر سیدمهدی برکچیان*

مهدی صارم**

بنابراین لازم است به منظور ارائه چنین تحلیلی دید مناسبی نسبت به مقادیر این سه متغیر داشته باشیم.

اما لزوم تحلیل سیکل تجاری این است که بانک مرکزی همواره یک هدف مشخص را پیگیری می‌نماید و این هدف، بسته به شرایط اقتصادی می‌تواند متفاوت باشد. در زمان رکود قاعدتاً پیگیری رشد تولید از اهمیت بیشتری برخوردار است و در شرایط تورمی پیگیری

هدف از این تحقیق بررسی سیکل‌های تجاری^۱ در اقتصاد ایران می‌باشد. به منظور ارائه چنین تحلیلی باید بر مقادیر متغیرهای کلان اقتصادی (تورم، تولید و بیکاری) متمرکز شد. طبق تعریف، سیکل تجاری عبارت است از نوسانات تولید در طول زمان حول یک روند مشخص. زمانی که تولید، بالاتر از این روند باشد اقتصاد در رونق و زمانی که تولید در زیر این روند قرار داشته باشد، اقتصاد در رکود است.

* استادیار و مدیر گروه مدل‌سازی، پژوهشکده پولی و بانکی.

** کارشناس ارشد پژوهشی، گروه مدل‌سازی، پژوهشکده پولی و بانکی.

تکنیک‌های اقتصادسنجی، روش تخمین بیزین و فیلتر هودریک و پرسکات، ناپرو را برای اقتصاد ایران برآورد نموده‌ایم. نتایج حاصله از این روش در مورد سیکل تجاری متفاوت از نتایج حاصله در روش اول است. این در حالی است که باید نتایج حاصل از دو روش یکسان باشد. از طرفی با تخمین و تحلیل منحنی فیلپس، که در آن رابطه تورم بر حسب شکاف بیکاری بیان شده است، به این نتیجه رسیدیم که در ایران نمی‌تواند رابطه معناداری میان تورم و بیکاری وجود داشته باشد، زیرا در اقتصاد ایران تغییرات نرخ تورم نسبت به تغییرات در نرخ بیکاری بسیار بیشتر است و بنابراین نرخ بیکاری نمی‌تواند متغیری باشد که تغییرات آن تغییر در نرخ بیکاری را توضیح دهد. بنابراین می‌توان گفت به منظور تحلیل سیکل تجاری در اقتصاد ایران بهتر است از متغیر شکاف تولید استفاده شود تا شکاف بیکاری، زیرا در اقتصاد ایران نه تنها رابطه بیکاری و تورم چندان رابطه معناداری نیست، بلکه مشکل از ناحیه برآورد آمارهای بیکاری نیز احساس می‌شود.

پی‌نوشت‌ها:

- 1-Business Cycles
- 2-Actual Output
- 3-Potential Output
- 4-Natural Rate of Unemployment
- 5-Non Accelerated Inflation Rate of Unemployment (NAIRU)

به منظور تحلیل سیکل‌های تجاری در اقتصاد ایران بهتر است از متغیر شکاف تولید استفاده شود تا شکاف بیکاری

ثبات تورم اهمیت بیشتری می‌یابد. لذا داشتن دید مناسب از فضای اقتصادی کشور می‌تواند راهنمای عمل مناسبی در انتخاب و پیگیری یک هدف مشخص توسط سیاستگذار باشد.

در ادبیات اقتصادی، تحلیل سیکل تجاری به دو صورت امکانپذیر است: در روش اول، شکاف تولید (تفاضل تولید بالفعل^۲ از تولید بالقوه^۳) معیار تحلیل است و بنابراین لازم است تخمین مناسبی از تولید بالقوه داشته باشیم. در روش دوم با استفاده از داده‌های نرخ بیکاری، تفاضل نرخ بیکاری واقعی از نرخ بیکاری طبیعی^۴ به عنوان معیاری از شکاف تولید و تحلیل سیکل تجاری معرفی می‌شود، زیرا بیکاری از طریق روابطی چون قاعده اوکان و تابع تولید قادر به توضیح نوسانات تولید خواهد بود.

اما انتخاب هر یک از این روش‌ها نیازمند استفاده از متغیر دیگری نیز می‌باشد. به طور معمول برای تحلیل سیکل تجاری در کنار دو متغیر بیکاری و تولید از تورم نیز استفاده می‌شود، زیرا وجود این متغیر نه تنها سبب می‌شود که ویژگی اقتصاد را به طور کامل‌تر دید، بلکه یک مبادله‌ای میان تورم و شکاف تولید وجود دارد که این مبادله می‌تواند بر شکاف تولید اثرگذار باشد. این مبادله در قالب منحنی فیلپس نشان داده می‌شود. طبق تعریف، تولید بالقوه آن سطحی از تولید است که همراه با یک نرخ باثبات تورم باشد به نحوی که نه در رکود باشیم و نه در رونق. بنابراین تولید بالقوه را می‌توان در چهارچوب یک منحنی فیلپس برآورد نمود.

در مطالعه حاضر از دو روش فوق برای بررسی سیکل تجاری در ایران استفاده شده است. در روش اول، تولید بالقوه با استفاده از روش‌های فیلتر هودریک و پرسکات، روش الگوی خودهمبسته برداری ساختاری، روش متغیر غیر قابل مشاهده و سایر فیلترهای موجود، استخراج شده است. تفاوت در نتایج هر روش نشان می‌دهد که استخراج این متغیر اقتصادی مهم نیازمند دقت فراوان و استفاده از روش‌های مدرن ترکیبی می‌باشد.

در روش دوم، از تفاضل نرخ بیکاری از نرخ بیکاری ناپرو^۵ به عنوان شاخص شکاف تولید استفاده کرده‌ایم. در این روش از